

Radics Géza Ósnyelvek új látószögből

A tudomány már mintegy másfél évszázada küszködik azzal, hogy megállapítsa és rögzítse a különböző nyelvek kialakulásának helyét, vándorlásának útvonalát. E nemes igyekezetben – természetesen – a nyelvészek érdemelték ki a babért, akik felállítottak egy sereg szabályt, melynek alapján elvégezték a nyelvek rokonítását és a nyelvcsaládokba való besorolását.

Ez idáig rendjén is lenne. De e buzgó, talán túlbuzgó nyelvészek nem elégedtek meg ily szerény eredménnyel. Továbbmentek. Úgy vélték, a különböző nyelveket hordozó népek történetét ők, csakis ők hivatottak megírni. Ahhoz, hogy egy nép történetét meglehessen írni, meg kell találni kialakulásának helyét, azaz őshazáját. De hát hogyan állapíthatja meg a nyelvész valamely nép őshazáját? Nagyon egyszerű. Meg kell keresni a rokon nyelvekben az azonos szavakat, főleg növény- vagy faneveket, melyek megvannak minden, vagy a legtöbb rokon nyelvben. Az őshaza ugyanis ott volt, ahol e növény vagy fa megtalálható, vagy valamikor létezett. E ragyogó következtetés ésszerűségéhez aligha férhet kétség, gondolják a nyelvészek.

Az amerikai tudós, Grover S. *Krantz* is szabályokat állított föl az európai nyelvek kialakulásának kutatásához. Az eredményt az **Európai nyelvek földrajzi kialakulása** (Geographical Development of European Languages, Peter Lang, New York, Bern, Frankfurt am Main, Paris, 1988) című dolgozatában írta meg, melyet az Amerikai Egyetemek tanulmányosorozatában adtak ki. A szerző új szempontok figyelembevételének segítségével kívánja a kérdés megoldását egy esetleg gyümölcsöző irányba terelni. Krantz Washington Állam Egyetemén az embertan tanára volt (ma már nyugdíjas), aki az általa kidolgozott módszerrel elsőnek az északnyugat-amerikai indiánok nyelvét vizsgálta meg.

Krantz módszerének gerincét a következő tényezők képezik:

1. A népek miért költöznek el lakhelyükről, miért nem maradnak helyben?
2. Miért oda, s miért nem más helyre költöztek?
3. Miért akkor, miért nem máskor költöztek?
4. Miért ők költöztek oda és akkor, s miért nem más nép?
5. Hogyan oldották meg a letelepedést a már helyben lakók ellenében?

Krantz írja, ha ezen alapkérdések bármelyikére nincs kielégítő válasz, úgy az előterjesztett megoldást nem lehet komolyan venni. A népek ugyanis nem kedvtelésből költöztek el lakhelyükről, hanem azt mindenkor a létfenntartás, a megmaradás követelményei határozták meg. Éppen ezért, a valóban nagy lélekszámúnak mondott népvándorlásokat újra kellene vizsgálni. Népvándorlás nem tévesztendő össze az ilyen-olyan, kisebb-nagyobb katonai vállalkozással,

hódítással, melyeket korábban – egyesek talán továbbra is –, népvándorlásoknak tartanak. Ilyenek esetében az alaplakosság – elsősorban a földműves – nem mozdul. A meghódított nép pedig rendszerint sem fajilag, sem nyelviileg nem azonos a hódítóval. Szigorú követelmény a kidolgozott módszerek, szabályok következetes alkalmazása minden népmozgás esetében. Krantz írja, hogy e szabályok kidolgozásánál az ismert történelem irányadó ugyan, de nem tekinti csálhatatlannak sem a történetírást, sem saját módszerét.

Az első követhető népvándorlás, pontosabban terjeszkedés az újkőkor hajnalán, Kr.e. 8150 táján Palesztinából indult el a szélrózsa minden irányába, melynek okozója a túlnépesedés volt. Krantz "*afro-ázsiai*nak" nevezi e népet. Jelek szerint a túlnépesedést az élelemtöbblet tette lehetővé, melyet egy vadbúzafajta, a tönkölybúza (Emmer wheat) termesztése eredményezett. Tudni kell, hogy a kezdetleges gazdálkodás korában a népsűrűség átlaga 1 (egy) fő/km² volt. Ezzel szemben az évezredekkel később kifejlődött nagyállattartás területein 0.25 fő, míg a kezdeti gyűjtögető, halász-vadász életmód korában 0.1 fő volt a népsűrűség km²-ként. Ezen adatok ismerete alapvetően fontos, mert a népterjeszkedés esetén a népsűrűség meghatározó tényező lehet mind faji, mind nyelvi vonatkozásban. Kérdés: Számszerűleg milyen arányban voltak a jövevények a helyben találtakkal szemben? Az elvándorolni vagy terjeszkedni kényszerült nép nem telepedhet le olyan területre, ahol a népsűrűség már elérte vagy megközelítette az eltartóképeség felső határát. Legfeljebb elúzhette egy kiszemelt terület népességét, ha ehhez megvolt a számbeli fölénye vagy magasabb harci készsége. A gazdálkodás kezdetén erre nem is volt szükség, mert az emberi létfenntartás követelményeire alkalmas területek népsűrűsége 0.1 fő vagy az alatt volt. Először tehát saját környezetüket kellett feltölteni, s miután a népsűrűség elérte az 1.0/km², akkor kényszerültek a fokozatos terjeszkedésre.

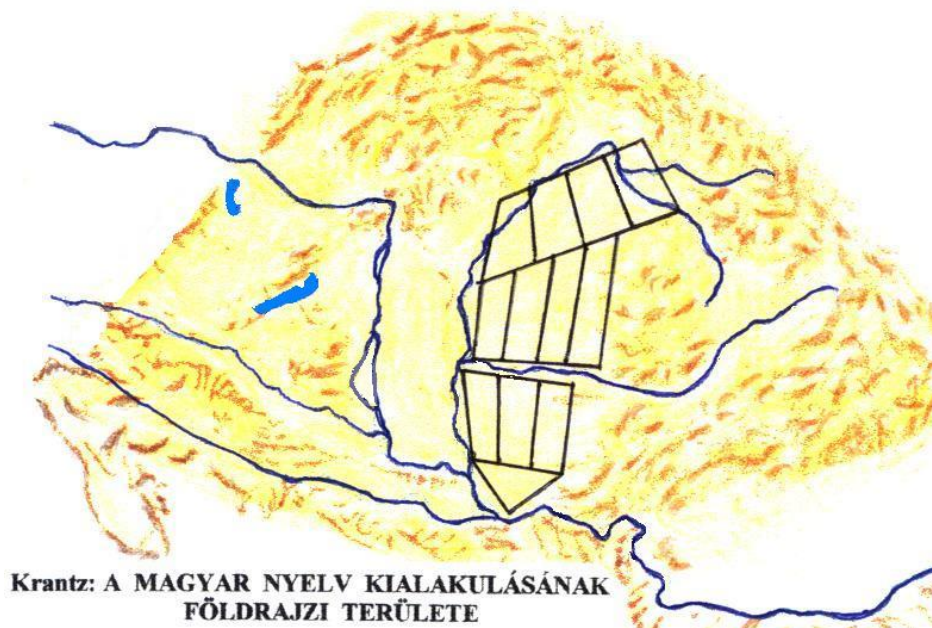
A szaporulatot, azon keresztül a terjeszkedés gyorsaságát számos tényező befolyásolta; a megmunkálásra alkalmas új területek mennyisége és minősége; az éghajlati viszony, a hőmérséklet, a nappali órák száma, az évi napsütés és a termőévszak hosszúsága, mint legfontosabb tényezők. Krantz számításai alapján arra az eredményre jutott, hogy egy bizonyos irányban, átlagban 150 évre volt szükség 200 km-nyi terjeszkedésre, de Európa északibb vidékein elérhette az 500 évet is. A legészakibb vidékek, ahol a termőévszak 120 nap alá süllyed, gazdálkodásra már nem alkalmasak. Ott már csak az állat-, majd pedig a rénszarvastartás biztosíthatja a megélhetést.

Az afro-ázsiaiak Kr.e. 5150 táján érték el a Gibraltárt, de mert a hajózáshoz nem értettek, nem tudtak átkelni a tengerszoroson. A túloldalon viszont létezett ebben az időben egy pásztor nép, akik értettek a hajózáshoz is. Krantz ezeket *tengeri-pásztoroknak* (Sea Shepherds) nevezi. Véleménye szerint ezek szállították

át az afro-ázsiaiakat, akik Kr.e. 4550 tájára benépesítették Ibéria földművelésre alkalmas területeit. Krantz bennük látja a baszkok őseit.

Anatóliából, a mai Törökország délkeleti részéből Kr.e. 8000 táján, tehát 150 évvel a palesztin kiáramlás kezdete után, elindul egy másik hullám, amely viszont Európa irányába terjeszkedett. Krantz ezeket *indo-európaiaknak* nevezi, akik megakadályozták az afro-ázsiaiak északi irányú terjeszkedését. A túlnépesedést, pontosabban a bőségesebb élelmezést itt is a tönkölybúza termesztése tette lehetővé. Palesztina és Délkelet-Anatólia 400 km-re van egymástól, a százötven év nem mutatkozik elég időnek ahhoz, hogy a Palesztinából elinduló népesség elérje Anatólia e területét, de nem kizárható. Nagyobb a valószínűsége annak, hogy az eredményesebb búzatermesztés módjának híre jutott el Anatóliába, vagy azt helyiek ismerték fel.

A tönkölybúza harmadik központja a Kaukázus alatti, míg a negyedik a Fekete-tenger északkeleti partvidéke feletti térség. E területekről is elindultak a terjeszkedések, nem sokkal az előző kettő után. Magyar szempontból azonban a Délkelet-Anatóliából elinduló “indo-európai” népesség terjeszkedését kell követnünk, akik az Égei-tenger szigetei át, Kr.e. 7100 táján léptek Európa földjére, azaz a Balkán délkeleti csücskére. Innen terjeszkedtek tovább északra a Balkán, majd Ukrajna vidékeire. A Morava völgyében terjeszkedő főág a Kárpát-medence irányába vonult. Erdély területét Kr.e. 6400, míg Dunántúlt Kr.e. 6050 táján érték el. A Nagyalföldet, néhány kezdetleges gazdálkodásra alkalmas területet kivéve, kemény talaja miatt kikerülték, írja Krantz.

27. kép. E térkép Grover S. Krantz térképe nyomán készült

A Balkánon az indo-európaiak megjelenésével kezdetét vette az állatok háziásítása, ami rövid időn belül a Tiszántúlon élő halász-vadász őslakók körében is elterjedt, ez viszont lehetővé tette a nagyobb népszaporulatot. Krantz nem foglalkozik a Tiszántúl népsűrűségével, de e sorok írójának az a gyanúja, hogy lényegesen magasabb lehetett az átlag állattartó vidékek népsűrűségénél. Ha nem így lett volna, a jövevények között biztos akadtak volna olyanok, akik felcserélték volna a nehéz földművelést a könnyebb pásztorélettel.

Krantz a Tiszántúl pásztornépét 12 törzsbe vagy nemzetségbe sorolja. Északon, ahol a legszélesebb, négy nemzetség élt. Alattuk – bár keskenyebb területen – szintén négy, azok alatt három, és legalul egy nemzetség helyezkedett el egy délfelé szűkülő háromszögben. Nyelvüket Krantz *"uráli"*, azaz *"magyar"* nyelvnek nevezi. Krantz az általa felállított, és minden európai nyelv kialakulására következetesen használt szabályok alapján arra az álláspontra jutott, hogy az urálinak nevezett nyelvek kialakulásának helye nem az Urál vidéke volt, hanem a Kárpát-medence, azon belül pedig a Tiszántúl. Erről Krantz könyve 11. oldalán a következőket írja:

"Általában úgy vélekednek, hogy az uráli magyarok keletről jöttek Magyarországra Kr.u. a 9. században. Ezzel szemben úgy találom, hogy a többi, uráli nyelveket beszélők terjeszkedtek Magyarországról az ellenkező irányban, sokkal korábban." (It is usually stated that the Uralic Magyars moved into Hungary from an eastern source in the 9th Century A.D.. I find instead that all the other Uralic speakers expanded out of Hungary in the opposite direction, and at a much earlier date.).

Krantz meg is jegyzi könyve 72. oldalán, amennyiben ezen új felismerés megállja a helyét, úgy *„a magyar nyelv Európa legősibb helyhez kötött nyelve”* („Hungarian (Magyar) is actually the oldest in-place language in all of Europe”), kialakulása az átmeneti kőkorbba (mezolitikum) vezethető vissza. A rokon nyelvű népek innen vándoroltak ki, és nem fordítva. A terjeszkedés Kr.e. 6200 táján kezdődött északnyugat, észak és északkeleti irányban. Miután az északi ág elérte a Balti-tengert, ők is északkeleti irányba folytatták útjukat, mígnem elérték mai elhelyezkedésüket. Elképzelhető, hogy ezen a Kárpát-medencéből elvándorló népek valamelyike őrizte meg az őshaza emlékét, s visszaköltözését örökölte volna meg a **Csodaszarvasmonda?** Hunor és Magyar őseik földjére igyekeztek vissza, ahol velük azonos nyelvű népet találtak. Elgondolkodtató!

Kr.u. 200 táján a csoroszlyás vaseke forradalmasította a földművelést. Korszakváltónak számít. Krantz ezen ekének a feltalálását az Északkeleti-Kárpátokon belül a magyar és szláv nyelvterület határvidékére, de inkább a magyar nyelvterületre teszi. Ezen ekével kapcsolatos szavak viszont szláv eredetűek, ezért úgy gondolja, egy szláv közösség lehetett a feltaláló. *Bárczy Géza Szófejtő Szótára* szerint az **eke** szavunk a csuvas *"aka"* szóval azonos. Az eke alkatrészeinek neveit;

csoroszllya, gerendely, gúzs, taliga szláv szavakból vezeti le. De mi lenne, ha e szavakat ők vették volna át tőlünk? Mármint az őstelepes néptől!? A korábbi ekét "*aratum*"-nak nevezték. Bárhogy legyenek is a dolgok, e vaseke elindult hódító útjára.

A korai fa-, esetleg csontekkel csak egy árkot lehetet húzni a földbe, s nem voltak alkalmasak a kemény talaj megmunkálására, míg a vasekével át lehetett és lehet fordítani a földet, és alkalmas a mélyszántásra, a kemény talaj feltörésére is. Krantz úgy gondolja, hogy ezen ekét a magyarok kezdték először szélesebb körben használni, mert észak és északkeleti irányba kibővítették a magyar nyelvterület határát kb. 40 kilométerrel. A szlávoknál mintegy 30 évvel később kezdődött el a széleskörű használata, de sokkal nagyobb lendülettel. Valószínű ennyi időre volt szükség, hogy az új találmány átjusson a Kárpátokon. Az eke használata rohamosan terjedt a Kárpátok koszorúján kívül. A szlávoknál népesedési robbanás állt be. Az elkövetkező öt-hatszáz évben körülvették a Kárpát-medencét, kivéve nyugaton. Benépesítették a fehérorosz és orosz területeket a Ladoga-tó vonaláig. Délen a magyar nyelvterület háromszögének csücskét is ők hódították meg. Ebben Krantz valószínű téved. Nem vette figyelembe, hogy e terület a török időkben eléggé elnéptelenedett, s miután a török kiszorult Magyarországból, a Habsburgok még a helyben maradt magyarokat is kiűzték, és 40 000 szerb családot telepítettek helyükre.

Igaza lehet viszont Krantznak, hogy a harminc éves előny ellenére a magyaroknál lényegesen lassabban terjedt a vaseke használata, mint a szlávoknál, így a népsűrűség mérsékelt emelkedése nem okozott oly rohamos arányú terjeszkedést, mint a szlávoknál. A könnyebb pásztoréletet ugyanis nem szívesen adják föl az emberek a nehezebb földműves életért. Miután a szlávok körülzárták a Kárpát-medencét, a magyarok csak nyugati irányba terjeszkedhettek. El is érték a Bécsi-medencét, de nem elégséges számban ahhoz, hogy az ott élő népek nyelvét be tudták volna olvasztani. E vidékeken az indo-európai földművesek éltek, s miután megismerték a jövevények ekéjét, ők maguk is használni kezdték, tehát a szaporulat náluk is emelkedett. Ezzel szemben Dunántúlt ellepték elég nagy számban, így az uralkodó nyelv itt is a magyar lett.

Krantz egyes véleményéből, megállapításából kiérződik, hogy nem ismeri a magyarság vagy a Kárpát-medence részletes történetét, ezért következtetései is részleteiben tévesek lehetnek, de ez nem változtat a lényegen, az egészen. Nem érti például, hogy Románia szívében – Székelyföldön – hogyan, mikor telepedett meg egy olyan nagy számú magyar nyelvű népesség? Nem szól a dáko-román származáselméletről, de vonalvezetéséből az tűnik ki, hogy helytállóan tartja. Nincs munkájában említés a sumérokról, de mert Krantzot számosan fölkeresték emiatt, a magyar nyelvű kiadás függelékében ezt írja:

"A magyar Alföldön lenne a legkisebb és legelszigeteltebb proto-urál-altáji nyelv, ami afganisztáni eredete óta a legkevesebbet változott. Nem lenne szabad meglepődni azon, hogy a magyar és sumér nagyon hasonlóak. Néhány lelkes kutató állításával ellentétben – hogy korai vándorlás történt volna Magyarország és Mezopotámia között (egyik vagy mindkét irányban) – a nyelvészeti hasonlóságuk egyedül abban áll, hogy mindkettő többet őrzött meg a közös ősi nyelvből, mint e nyelvi törzs bármely másik tagja."

Mi is úgy gondoljuk, hogy a magyar és sumér nyelv többet őrzött meg a közös ősnyelvből, mint e nyelvcsalád bármely más tagja, de nem hinnénk, hogy a magyar nyelvet az afganisztáni, altáji nyelvű juhászok hozták volna a Kárpát-medencébe. E tanulmány egyik fontos tétele, hogy bemutassa a Kárpát-medence és Mezopotámia ősi telepeseinek azonos töről való származását, amelyet a nyelvi rokonságon túl, az újkőkori régészeti leletek nagy hasonlósága is alátámasztani látszik. Ez pedig csak úgy képzelhető el, hogy a Kárpátok által körülzárt és elszigetelt medencében megtelepedett népesség az ősmagyar nyelvet beszélte, mely a sumérek nyelvével azonos töről szakadt. A magyar és sumer nyelv közötti hasonlóság lényegesebben nagyobb, mint a sumér és török nyelvek között, ezért nem valószínű, hogy a magyar nyelv az altájiból alakult ki. Ha figyelemmel kísérjük Közép-Ázsia benépesedésének történetét, akkor úgy tűnik, hogy az uráli és altáji nyelv közös töről sarjadt. Ha tehát, az uráli és altáji nyelv egy azonos ősnyelvből alakult ki, akkor meg kell kérdőjelezni ama bizonyos *"indo-európai"* népesség nyelviségének mibenlétét is. Krantz ugyanis nem szolgál olyan tárgyi tanúkkal, mint a 8500 éves anatóliai szülő anya és a bekarcolt hármassal lehetséges **szülőföld**, mi több **magyar szülőföld** olvasata, valamint az egyiptomi istennő és az alföldi cserép jeleinek lehetséges olvasatait.

Krantz egyik legsarkalatosabb, leglényegesebb álláspontja határozottan visszautasítja a katonai jellegű hódításokat mint *"népvándorlásokat"*. Népvándorlást csak az ősi halász-vadász és kis lélekszámú csoportokra fogad el. Népmozgásokra a helyesebb kifejezés a **terjeszkedés**, a fokozatos terjeszkedés. Ennek figyelembe vétele nagyon fontos a Kárpát-medence népi és nyelvi történetének alakulásában. Téves, sőt félrevezető az a felfogás, hogy például a rómaiak, gótok, gepidák, vandálok, stb., de Árpád népének hódítása idején is, a Kárpát-medence alaplakosságát is e hódító népek adták volna. Érdemes megjegyezni, hogy Krantz határozottan visszautasítja az altáji népek, mint például a szittyák indo-európaisítását is.

Krantz munkája mindenképpen alátámasztja Magyar Adorján, Marjalaki Kiss Lajos, és mindazok álláspontját, akik a magyarság és a magyar nyelv kialakulását a Kárpát-medencébe helyezték.

A kétnyelvűség körüli gondolatok

A bizánci császári híradások alapján a magyar történetírás azon álláspontra jutott, hogy a magyarság kétnyelvű volt. S mert a hivatalos történészek a magyarság egészét Árpád népétől származtatják, így a kétnyelvűség is rájuk vonatkozik. Ennek az előzőekben tárgyaltak alapján nagyon nagy a valószínűsége. Igen ám, de a hivatalosak Árpád népet nyelvileg egységesnek tartják, csak a csatlakozó kabarokat vélik más nyelvűnek. Ezzel szemben a jelek inkább arról vallanak, hogy Árpád népe se volt egységes nyelvileg, s a csatlakozó kabarokkal a más nyelvűek – ha a szabír nemzetek magyar nyelvűek voltak – adták a nagyobb százalékot. Jó lenne tudni, legalább megközelítőleg, hogy milyen százalékban volt képviselve mind az egyik, mind a másik nyelv. Sőt azt is jó lenne tudni, hogy melyik volt ez a bizonyos másik nyelv. Valószínű valamelyik török nyelvről lehet szó, s talán nem is egyről, esetleg annak több változatáról. Bárhogyan legyenek is a dolgok, a lényeg e kérdés vizsgálatánál is kisiklik a helyes látószögből.

A bizánci császári udvarban jól ismerték Árpád-ágbeli őseinket. *Bölcs Leó* szövetségben állt velük, s a későbbiek során, amint tudjuk, eleink sok borsot törtek a császár fiának orra alá. A híradás hitelességében tehát nem lehet kételkedni. *Nagy Sándor* írja **A magyar nép kialakulásának története** című értékes munkájában, hogy **A tihanyi apátság alapítólevelében** (1055) is van egy megjegyzés, mely a kétnyelvűségre utal. E megjegyzés arról tudósít, hogy a latin szövegbe szőtt magyar nyelvtörödékek a "*szolganép*" nyelvéből valók. Ezt lehet úgy is értelmezni, hogy Árpád népe és a kései avarok által szolgasorba vetett őstelepések nyelvtörödéke került az alapító levélbe, de lehet úgy is, hogy e korban már szolgák voltak a korábbi hódítók – legalábbis a királyi birtokokon –, ugyanúgy, mint az őstelepések. Sőt, az se lehetetlen, hogy a szolganép nyelve a királyi udvar és papság latin nyelvétől lett megkülönböztetve. Nem világos tehát, hogy a szolganép nyelve melyik nyelvtől különül el, de nem kételkedhetünk a szolganép magyar nyelvűségében.

Elképzelhető, hogy *Bíborbanszületett Konstantin* császár is csak a hallottak alapján említette meg a magyarok kétnyelvűségét. Egyesek úgy vélik, hogy *Bulcsú* és *Tormás* horkák révén jöhetett szóba bizánci útjuk alkalmával. Persze az se lehetetlen, hogy a császár udvarában megfordult olyan "magyar" előkelőség, aki nem magyarul beszélt. Már éppen ideje lenne, hogy e kérdés is tisztázódjon, de ha a magyar történettudomány fellelővéraiban úgy gondolják, hogy nem lesz miről írni, ha a részletkérdéseket is megoldják, akkor tőlük nem sokat várhatunk. Mégiscsak sajnálatos, ha nem szégyenletes ténynek kell tartani, míg sok szó esik a kétnyelvűségről, csak magánvélemények vannak ama bizonyos másik nyelv mibenlétéről. S ha e másik nyelv olyan jelentős lett volna, akkor hogyan tűnhetett el oly gyorsan és nyomtalanul? E nyelvről a későbbiek folyamán is kellene, hogy legyenek följegyzések, szájhagyományok. Azt is nehéz elképzelni, hogy egy

jelentős népréteg – még ha kisebbség volt is – oly könnyen föladta volna nyelvét ott, ahol arra nem kényszerítették. Századokkal később is nyomainak, szigeteinek kellett volna lenni e nyelvnek. Miután a nyugati mintájú királyság meghonosodott hazánkban – Kr.u. 1000 –, a királyi és főúri udvarból a latin, a német és szláv nyelv egyre inkább kiszorította a magyar nyelvet – ha egyáltalán beszélték – olyannyira, hogy később azt igyekezett majmolni a köznemesség tekintélyes hányada is. 800 évig Magyarországon nem volt hivatalos a magyar nyelv. Az is ismert, hogy királyaink, főúraink egyre nagyobb számban telepítettek idegeneket az ország különböző vidékeire, akik nemhogy nem olvadtak be, hanem századok során fölszaporodtak, és Trianon alapját képezték. Mindezeket figyelembe véve, mégis mivel magyarázható, hogy az "alán" eredetű jászok, az idegen nyelvű vagy annak vélt kunok, palócok, székelyek vagy akár a kabarok, ugyanazt a nyelvet beszélik, mint a bakonyi kanászok? Talán azzal, hogy a kanászok Jászföldön, Kunföldön, Palócföldön és Székelyföldön már emberemlékezet óta magyarul beszélnek? Mai ismereteink szerint viszont nem lehet kizárni az említett népek, sőt a kazárok magyar nyelvűségét. Konstantin híradása a X. század derekáról, az apátság alapító levele száz évvel későbből való, s hogy erről több forrás, emlékezet nincs, arra két lehetséges magyarázat, megoldás kínálkozik.

Az egyik lehetőség az, hogy a másik nyelv lehetett Árpád népének, esetleg azon belül a többség nyelve, de megérkezésük után elszórártak az ország területén és nyelvük rövid idő alatt beolvadt a helyben találtak nyelvének tengerébe. Legfeljebb csak a nagyfejedelmi, később a királyi és főúri udvarban élt hosszabb ideig. A másik lehetőség egyes vélemények szerint az, hogy nem is két különböző nyelvre kell gondolni, hanem két tájszólásra, mely hangzásában annyira elütött egymástól, hogy az idegenek két különböző nyelvnek ítélték. Jelen ismereteink szerint ezt se lehet kizárni.

A korai nyelvemlékeink arra utalnak, hogy a magyar nyelvnek volt egy **u**-zó nyelvjárása. Ez a sumérok nyelvére is jellemző, legalábbis, ha a sumerológusok olvasatai helyesek. Íme néhány példa: **nádu** = cső, nád, **nadu** = nagy, **rétu** = rét, **kussuru** = köt, (kosár), **gubur** = gödör és így tovább. A tihanyi apátság alapítólevelének legteljesebb magyar mondata így hangzik: "*Feheru varu rea mene hodu utu rea.*". (Fehérvárra menő hadi útra.). A **Halotti beszéd** és az *I. András* korabeli imák is az **u**-zó nyelvjárásról tanúskodnak. Például: "*Grazdau lufuu Wutu.*". (Garázda lófő Vatta.). Szent István uralkodása alatt a latin ábécé használatát vezették be a magyar nyelv írására, melynek nem volt **á**, **cs**, **é**, **gy**, **ly**, **ny**, **ö**, **sz**, **ty**, **ü** és **zs** betűje. Nem is beszélve a hosszú magánhangzókról. E betűket kényszerből más betűkkel helyettesítették, ezért nyelvemlékeink nem tekinthetők az akkori élő nyelv kiejtés és hangzás szerinti hű tükreinek. E tény az **u** betűt annyiban érinti, hogy az írásban való használata túlhaladja a beszélt nyelvi gyakoriságát. Vagyis ott is használták, ahová valójában más betű kívánkozott. A

két idézett mondatban ez az **a**, **i** és **o** betűt érinti. A latin ábécének volt **a** betűje, tehát miért írták: var-**u**, W-**u**-t-**u**? Volt **i** betűje, miért írták: hod-**u**? Volt **o** betűje, miért írták: l-**u**-fuu? Nem volt **ö** betű, a két **uu** valószínű azt helyettesíti. Az utu meg **utu**. A szóvégi **u** azóta lekopott. Úgy mutatkozik tehát, hogy nyelvünknek valójában volt egy **u**-zó nyelvjárása, de az nem lehetett olyan erős, mint az a nyelvemlékekből kitetszik. Ezt a további példák is jól érzékeltetik.

Az újabb vélemények szerint az **Ómagyar Mária-siralom** című verset 1300 körül írták Bolognában. A vers az **u**-zó nyelvjárás egyik legékesebb példája: *"Választ világumtuul, Zsidou, fiodumtuul."* Az **u** betű helyébe kívánczó **o** betű megvolt a latin ábécében is, de nem volt meg a hosszú **ó**. E nyelvjárás tehát élő nyelv lehetett. A rendelkezésre álló anyagot vizsgálva, úgy tűnik, hogy az **u**-zás a XV. század végén, a XVI. század elején kopott ki nyelvünkől. Utolsó hajtásaként megemlíthető *Vásárhelyi* András (1526-ban halt meg, születésének éve ismeretlen.) *Ének Szűz Máriáról* című költeménye, mely így hangzik: *"Angyaloknak nagyságus asszonya, Úr Jézusnak boldogságus anyja."* Az **u** leginkább az **o**, **ö** és **ü** hangokat helyettesítette, de megtalálható az **a** és **i** helyében is. Nos, ez lehetett az egyik nyelvjárás, amely hangzásában jelentősen eltért a másiktól. A két, esetleg többnyelvűségnek azonban sokkal nagyobb a valószínűsége.

Az ezernégyszázas évekből vannak olyan versek is, melyekben nincs, vagy már nincs **u**-zás. **Szent ének ki dicséri Szíz Máriát** (szerzője ismeretlen) a mai magyarsággal és a zamatos **ö**-zéssel szól hozzánk, ami a magyar nyelv fejlettségét tanúsítja, valamint azt, hogy a Dél-Alföld népe már akkor az **ö**-zó tájszólással beszélt. Az irodalomtörténet Janus Pannonius (1434-1476) versei elé teszi e költeményt, feltehetően tehát a XV. század első feléből való. **Szabács viadala** című vers keltét 1476-ra teszik. Szerzője ismeretlen. Nyelvezete nehezkesebb az előbbinél, de ebből is hiányzik az **u**-zás. Egyesek Thaly Kálmán és Véghelyi Dezső hamisítványának tartják. A szemelvények a **Hét évszázad magyar versei** című kötetből valók. (Magyar Helikon, Bp. 1966.).

A latin ábécéből hiányzó és felsorolt magánhangzók nélkül a magyar nyelv írása nagyon nehézkes volt. Hogyan írták például a Dezsőfiék nevét? Így: **Dessewffy**. Na és a **gyümölcs** szavunkat a **gy**, **u**, **ö** és **cs** betűk nélkül? Így: **gimilc**. Erre írja Forrai Sándor, a hazai kiváló rovásírás szakértő: *"A magyar így sohasem beszélt."* A hiányzó betűk nélkül a magyar nyelvet a latin ábécé kényszerzubbonyába bújatták. A rovásírásban például megvolt minden betű a gyümölcs szó írásához. Íme: **#4BEMH** Közel ezer évnek kellett eltelti ahhoz, hogy a hiányzó betűk nyelvünk hangállományának követelményei szerint kialakuljanak, s hogy latin betűs írás nyelvünk hangjainak hű olvasatát **ismét** lehetővé tegye. Igen! **Ismét!!!** A rovásírásnak ugyanis a hosszú magánhangzókat

kivéve, tehát minden magyar alaphangra megvolt a betűje. Ha egy írástudó népnek közel ezer évre volt szüksége, hogy egy új ábécét nyelve hangértékeinek megfelelően kiegészítsen, akkor mennyi időre volt szükség ahhoz, hogy a rovás az írás kezdetétől a magyar nyelv csaknem tökéletes kifejezését lehetővé tegye? Hosszú ezer évekre.

Mai nyelvünk az *e* hangban gazdag. Vajon népünk melyik rétege beszélte e tájszólást? Az ésszerű következtetés azt mondaná, hogy a többségé, vagyis az őstelepeseké, mert ez győzött. Igen ám, de ennek mindjárt ellentmond azon nézet, miszerint a nyelvemlékek a "*szolganép*" nyelvéből valók, amely jelek szerint az *u*-zó volt. Hogy népünk melyik rétege beszélte az egyik vagy másik nyelvjárást, azt jelen ismereteink alapján nem lehet eldönteni. Sőt, még azt se, hogy mindkettő egy-időben lett volna élő nyelvjárás, bár ennek megvan a lehetősége. A dolog érdekessége, hogy a sumérnek is volt *e*-zó nyelvjárása. E szerint elképzelhető, hogy valamely bevándorló népcsoportunk hozta magával, s az *u*-zás a nyelvfejlődés eredményeként kiveszett nyelvünkéből. Minderre a választ egy előítéletektől mentes, jól felkészült, valóban tudományos nyelvészeti és történeti kutatómunka adhatja meg.

A magyar nyelv az emberiség ósnyelve?

Lehetséges-e az, hogy valamikor tízezer, százezer évvel ezelőtt az emberiség egynyelvű volt? A bibliai bábeli torony történetéhez fűződő nyelvzavar is ezt látszik igazolni, valamint minden átgondolt érvelés az egynyelvűség lehetősége mellett szól. Ennek ellenére vannak olyanok, akik a "*sziget nyelvekben*" keresik a kérdés feloldását. E lehetőség valószínű nem is alaptalan, csak éppenséggel nem az eredeti őállapotról vonatkozik, hanem egy későbbi fejleményre. Ami az egynyelvűséget illeti, arról lehet szó, hogy egy konok, időtálló emlékezés valamely ősközösség, esetleg az eredeti ősközösség emlékét őrizte meg.

Emberi felfogásunk és gondolkodásunk szerint valahol, valamikor kezdetnek kellett lenni. Függetlenül attól, hogy az Isten agyagból vagy majomból teremtette az első embert. Vagy mindkettőn túl egy harmadik lehetőségben kell keresni az eredet talányát. Bárhogyan is legyenek a dolgok, mindenképpen egy olyan **Hatalomnak** vagyunk a teremtményei a világmindenséggel együtt, akit, vagy amelyet földi, véges gondolkodásunkkal sem fölfogni, sem megmagyarázni nem tudunk. Abban viszont minden bizonnyal igaza van Dr. *Vámos Tóth* Bátornak, hogy "*az ember és értelem egyidős.*". Igen, ha az ember azóta ember, amióta magasabb rendű szellemi értelme van. Ez viszont nem lehet magyarázat arra, hogy az anyag, vagyis az emberi test egyidős-e az emberi értelemmel, s hogy ez milyen módon és mikor következett be, arra aligha leszünk képesek minden igényt kielégítő választ adni. Az emberi nem szaporodása azonban csak "*emberré*

válásunk", vagy valamilyen módon való megjelenésünk után kezdődhetett. Miután a szaporulat következtében a megélhetés föltételei megkövetelték, hogy az eredeti ősközösség adjon föl népességéből, akkor e közösségből kivált az első család vagy kis csoport, hogy a megélhetését más vidéken keresse és biztosítsa. Ezzel elindult azon láncfolyamat, mely földünk benépesedését eredményezte. (E tanulmánynak nem tárgya, hogy a fehér, sárga és fekete fajok vagy fajták azonos ősrre vezethetők-e vissza.). Nos, az így egymástól mind nagyobb távolságokra kerülő kis közösségek nyelve, az idő múlásával, a környezet és sajátosan más élmények hatására, valamint a nyelvfejlődés következményeként mindinkább elkülönültek egymástól. Természetesen ez is csak egy elmélet, de a *"sziget nyelvek"* és a mai állapot csak így jöhetett létre.

Nem remélhető, hogy a létező megfejtett és még meg nem fejtett írásos emlékek fényt vethetnek a nyelvi elkülönülés kezdetére, hiszen azok sokkal későbbi időkből valók. Betekintést nyújthatnak viszont az ósnyelv azon ágába, mely minket a leginkább érdekel. Az egynyelvűség kutatásában komoly segédeszköz lehet az imént említett Vámos Tóth őseredetű földrajzi és helységnévgyűjteménye. Vámos Tóth ugyanis szívós és elismerésre érdemes munkával több ezer ilyen nevet gyűjtött össze a világ különböző vidékeiről, melyek megfelelői ma is megvannak a Kárpát-medencében. Íme néhány szemelvény a gyűjteményből:

Afrikában egyebek között ilyen nevek is találhatóak: Arad, Ada, Awas, Bakosi, Bányai, Béga, Bikay, Baka, Dráva, Gyula, Moldvai, Rábai, Sáwa, Sokoro, Tata, Stb.. Ázsiában pedig ezek: Apuka, Arató, Baray, Dobó, Daru, Gebe, Hab, Hun, Jokaj, Kapa, Kanna, Seres, Suba, Tomori, Tabán, Zaránd, stb.. Vámos utánanézett, hogy a **magyar** szónak milyen változatai találhatóak. **Magyar**: falu az Urál vidékén, törzsnév a Tobol és Irtis vidékén, tó Tibetben, falu Mindanao szigeten (Fülöp-szigetek). **Magyarka**: Folyó a Kaukázusban. **Magyarjó**: falu Tajvanban. A **magar-mazar-makar** nevek előfordulása pedig többszörösen túlhaladja a magyarét.

Vessünk egy pillantást fővárosunk **Buda** nevének előfordulására is. Az amerikai elemi iskolák részére sorozatkönyvet adtak ki a világ különböző országairól, melyből a tanulók megismerhetik az illető országról és népéről a fontosabb tudnivalókat. Magyarországról a sorozat XXIII. kötete számol be. **Az én falum Magyarországon** (My village in Hungary, Phanteon Books, Div. of Random House, 1974.) című könyv, melynek szerzője Sonia *Gidal*, aki Göllén egy magyar családnál volt elszállásolva, míg összegyűjtötte a szükséges anyagot. Gidal meglátogatta a helyi iskolát is. A tanár éppen a XIX. század nagy vízlecsapolásáról beszélt, melynek eredményeként hárommillió hold vált ismét használhatóvá. Víz, víz mindenütt. A tanár aztán visszakérdezte a múlt óra anyagát. Máriának tette föl a kérdést:

"Mária, honnan származik buda szavunk?"

Mariska magabiztosan válaszol:

"Az ószláv voda szóból, melynek víz a jelentése." (From the old Slavic word voda, which means water.).

Micsoda pokolian körmönfont, luciferi agyafúrtság. Hogy nem Sonia Gidal álmodta ki, ahhoz aligha férhet kétség. De miért éppen ez a kérdés volt a fontos, mikor itt arról kellett volna szólni, hogy a török időkben elvizesedett, elmocsarasodott termőföldet nyerték vissza a magyar mezőgazdaság részére. Ebből bizony nagyon kilóg a politikai lóláb. De nézzük csak, először is buda nem *"buda"*, hanem **Buda**, tehát helynév, s mert a Duna mentén helyezkedik el, nem lehetetlen, hogy e szó valóban a vodából származik. Csakhogy Buda már akkor Buda volt, amikor szlávok még nem éltek a Duna mentén. Mai nyelvünkben már nincs értelme, ezért minden bizonnyal őseredetű, melyet a világ különböző pontjain létező Buda nevek igazolnak. Amerikában van két, Kanadában egy Buda nevű helység, elnevezésük története bizonytalan, de valószínű, hogy magyaroknak van hozzá valamilyen köze. Nem valószínű viszont, hogy a közép-afrikai **Budát** magyarok alapították. Ugandában van **Budalin**, Indonéziában **Rabuda**, Raundában és Burundiban **Budahunga** nevű hegy, mely vidékén ilyen nevek találhatók: **Biabátor** (falu), **Bihari** (folyó), **Csángó** (sziget), **Csóka** (patak), **Csongor** (patak). A legérdekesebb azonban Ausztrália északkeleti csücskétől keletre eső Laughlin szigetcsoport egyik tagjának, **Budaduna** nevű kis szigete. (Lásd: a déli félteke 153. hosszúsági és a 9. szélességi kör délkeleti szögletében.). Vajon hogyan csordogált el e távoli vidékre a szlávok vodája? A Duna név előfordulásai is megtalálhatók. Érdeemes lenne a Buda és Buddha nevek viszonyát is megvizsgálni, mert **Budának** valószínű több köze van **Buddhához**, mint a vodához. Utolsó példaként megemlítendő az Erdélyi-középhegység Bihar hegyének és vármegyének neve. Indiában is van **Bihar** város és tartomány. Az e tartományban élő nép nyelvét is **bihari** nyelvnek nevezik.

Ezen őseredetű nevekkal kapcsolatban Vámos azt is megfigyelte, hogy a világnak azon a tájain található a legnagyobb számban, ahová a fehér ember műveltsége a legkésőbb jutott el. Törvényszerűségnek mutatkozik az is, hogy e nevek rendszerint nem egyedül, hanem több, esetenként két-háromszáz őseredetű földrajzi és helységnév társaságában fordulnak elő. Tulajdonképpen ebben kell keresni a magyarázatot arra az egyébként érthetetlen tényre, hogy a korai kutatók és utazók a világ különböző pontjain cövekezték ki a magyar **"őshazát"**. Szilárdan beékelődött tudatunkba: **valahonnan jöttünk!** Hiába hirdette Magyar Adorján 1918 óta, Marjalaki Kiss Lajos 1929 óta: **Nem jöttünk sehonnan! A mi őshazánk a Kárpát-medence!** Nem hallgattak, nem hallgatnak rájuk ma se. Csábítóak voltak, és ma is azok, a Kárpátazonos földrajzi és helységnevek. Elmennek Nepálba őshazát keresni, mert ott él egy **magar** nevű nép, és temetőiben **kopjafát**

állít. Az ilyen jelenségek bármily figyelemreméltóak is, mégis egész látószögből kellene vizsgálni őket. Tudatunkba bejegesedett tévtanok lehetlenné teszik, hogy akárcsak fölmerüljön annak gondolata is: Esetleg nem mi jöttünk onnan, hanem ők mentek oda. Mindjárt őshazára kell gondolni, ahonnan jöttünk. Bárhova, a világ bármely pontjára, csak éppen a Kárpát-medence nem ötlük agyunkba, mint lehetséges őshaza. Persze e jóindulatú kutatókat nem szabad megmosolyogni vagy elítélni, főleg ha tudjuk, hogy a finnugor őshazát is nyelvi rokonságra és egy nagy adag rosszindulatra építették. Egyébként a nepáli magyarok katona népesség, és a szó értelme: **bátor**. Nagyon fontos lenne a Vámos Tóth által összegyűjtött nevek tanulmányozása, mert azok az ósnyelv napjainkig megmaradt tárgyi tanúi. Vámos **TAMANA**-nak nevezte el gyűjteményét, mert e név megtalálható minden földrészen, és egy ilyen nevű falú a Délvidéken is létezett a XIX. században.

Nyilvánvaló, hogy a világ mindezen tájain magyarok nem járhattak, nem élhettek. Mégis, mivel, hogyan magyarázható e nevek létezése, eredete? A legvalószínűbb feltevés az, hogy az értelmes beszéd kialakulása kezdetén nemcsak a tudás volt határolt, hanem a szókészlet mennyisége is. A kettő egyébként egymás vetülete. Kevesebb tudáshoz kevesebb szóra van szükség. A gondolatok, a tapasztalatok kicserélése eredményezte a fejlődést, mikor minden egyes felismerés, minden egyes új szerszám elkészítése egy új szót, megnevezést eredményezett. Vannak, akik úgy vélik, hogy a hangszálak is fejlődésen mentek át, mígnem alkalmassá váltak a mai fejlett beszédben használt hangok kialakítására. Bárhogyan is voltak a dolgok, ezen ősi nevek csak ott maradhattak meg, ahol az ősi nép is megmaradt. Ha ugyanis egy ember vagy család fölkerelkedik, és elköltözik egy számára ismeretlen, új vidékre, akkor megkérdezi a helyben találtakat, hogy mi a neve a hegynek, a folyónak, a tónak, stb.. Ha pedig egy lakatlan területen telepszik le, akkor ő ad nevet a hegynek, folyónak, tónak, stb. saját nyelvén. Ezen ősi nevek tehát az emberi élet folytonosságának tanúi. A Kárpát-medencében is azért maradhattak meg nagy számban, mert az ősi nép is megmaradt nagy számban. Eredeti értelmüket elvesztették ugyan, de megmaradtak az ősi idők hírnökeinek.

A magyar őshazakutatókat a különböző nyelvekben előforduló magyar hangzású vagy magyarul értelmezhető szavak is erősen befolyásolták észrevételeik végső megfogalmazásában. Íme: néhány elgondolkodtató példa. Az egyik sumér hitrege emberhőse (nem istenség) egy *Shukalletuda* nevű kertész, aki gondozta, és szorgalmasan öntözte kertjének virágait, azok mindennek ellenére elszáradtak vagy egyéb pusztítás áldozatai lettek. Ekkor Shukalletuda az egekbe nézett, először keletre, aztán nyugatra, és tanulmányozta az isteni titkokat. Azután, az isteni tudomány birtokában egy *sarbutu* nevű fát ültetett, mire kertjében minden kivirágzott és gyönyörű zölddé vált. Shukalletuda tehát nagy tudású, sokat tudó kertész lett, s e tudás nevében is szerepel: **Shuk-alle-tuda = sok-ura-tuda: Sok**

tudás ura. Nem kívánunk hivatkozni az **l** és **r** szabályszerű felcserélhetőségére, mert nem szándékunk az olvasat helyességét igazolni. Csupán, mint érdekességet mutattuk be, amint a következők is csak erre szolgálnak.

Egy másik ilyen példa az **alleluja** szó. A miséző pap, főleg húsvétkor használja gyakran Jézus föltámadása alkalmából: **Áll-él-újra!** Elképzelhető, hogy ezt fejezi ki? Jézus föltámadt! Jézus áll, él újra? Álleluja!

Az inkák a kukoricából készült sört **chicha**-nak, magyarosan **csicsá**-nak nevezték. Az ittas emberre azt mondjuk, hogy be-**csicse**-ntett. Elgondolkodtató. Ráadásul a két szó azonos fogalomkörbe tartozik.

Indiában él egy nép, hol a család legidősebb asszonyát **dádi**-nak, mi **dédi**-nek nevezzük. A család legidősebb férfitagját ők **dada**-nak, mi **tata**-nak nevezzük.

Ezekre szokás mondani: *"véletlen egybeesések."* Lehetséges. Azonban a természetben, az életben törvények uralkodnak. Valahol, valahogy minden kötődik, még akkor is, ha nem tudjuk megmagyarázni, de valahol az ősmúltban összefutnak, pontosabban, onnan szétfutnak a szerteágazó szálak. Talán éppen az egynyelvűségből. Semmi se történik és semmi sincs ok nélkül.

Napjaink kutatói nem az elsők, akik észrevették a magyar nyelv tömörségét, kifejezőképességét. Jeles magyar hazafiak nemcsak népünk, hanem nyelvünk védelmében is kiálltak. *Vörösmarty* így vélekedett nyelvünkről: *"A magyarban minden szótagnak van értelme."* *Táncsics* pedig ezt mondta: *"Legősbibb a magyar nyelv."* A magyar nyelvre sok sarat szórtak már *Berzsenyi* korában, melyet a nagy költő sehogy se tudott elfogadni. Hozzá is látott a kérdés kivizsgálásához. **A magyar nyelv eredetiségéről** című rövid írásában a következőt olvashatjuk: *"Bukkozásaim haszon nélkül nem maradtak, sőt örömmel tapasztaltam, hogy mindenütt többet találtam, mint kerestem, elannyira, hogy csakhamar általláttam azt, hogy a magyar nyelv tán az egész óvilág nyelveinek gyökere és anyja;"*. (Berzsenyi Dániel; Prózai művek. 281. oldal.)

A magyar nyelv kifejezőképességére nemcsak magyar, hanem idegen tudósok is fölfigyeltek. *Kosztolányi* Dezső még 1919-ben tette közzé a cseh költő, *Frankl* Ágoston nyomán az olasz bíboros, *Giuseppe Mezzofanti* vélekedését a magyar nyelvről. *Frankl* 1836 nagyhetében fölkereste az olasz bíborost, mikor beszélgetés közben *Mezzofanti* megkérdezte *Frankl*-t: *"Tudja, melyik nyelvet tartom az olasz és görög után, minden más nyelv előtt, leginkább dallamosnak és verselés szempontjából leginkább fejlődésre képesnek? A magyart."* *Mezzofanti* a magyar nyelvet is jól beszélt, s megragadott minden lehetőséget, hogy gyakorolhassa. Egy alkalommal megtudta, hogy magyar urak járnak Rómában, s állítólag fölkereste őket, hogy egy kicsit elbeszélgethessen velük magyarul. Meglepetésére ezen urak a latint jól beszélték, de a magyart alig. Erre mondhatta *Mezzofanti* *Frankl*-nek: *"A magyarok, úgy látszik, még nem is tudják, micsoda kincs lakozik nyelvükben."* (Pesti Napló, 1919. február 23.)

Nyelvünk angol részről is kapott elismerést. Sir John *Bowring* többek között magyar verseket is fordított angolra. 1830-ban kiadott egy verseskötetet **Poetry of the Magyars** (A magyarok költészete) címmel, melynek előszavában írta: *"A magyar nyelv (más nyelvektől) távol és magányosan áll. Pontos megértéséhez más nyelvek tanulmányozása rendkívül csekély haszonnal jár. Lényegében saját öntőformájából fejlődött ki, kialakulása és felépítése bizvást oly korszakra tehető, mikor a mai európai nyelvek többsége vagy nem is létezett, vagy nem hatott a magyarlakta térségre."*

Ósnyelvek új látószögből alcím alatt foglalkoztunk Grover S. *Krantz* amerikai tudós **Az európai nyelvek földrajzi kialakulása** című munkájával. *Krantz* eredményei alátámasztják *Bowring* 170 évvel ezelőtti véleményét. Íme: *"Beleértve például, hogy a görög nyelv a jelenlegi földrajzi helyén Kr.e. 6500 évvel, míg a kelta Írországon Kr.e. 3500-zal kezdődően alakult ki. A magyar nyelv ősisége Magyarországon legalább ilyen meglepő; Úgy találom, hogy átmeneti kőkori nyelv, megelőzte az újkőkör kezdetét."* (This would include, for example, developing Greek in its present area since 6500 B.C., and Celtic in Ireland since 3500 B.C. The antiquity of Magyar in Hungary may be equally surprising; I find it to be a Mesolithic speech, that predates the Neolithic entry. 11. oldal.)

A magyar nyelv eredete és ősisége körüli kérdések megoldásához a földrajzi és helységneveken túl hozzásegíthetne, ha az ősi írások megfejtésénél alkalmaznák a sajátos magyar észjárást, mely a magyar rovásírás kialakulásában a rövidítéseknel és összevonásoknál is felismerhető, írja *Forrai Sándor*. Persze ez nyelvünk rendszere, felépítése javára is elkönnyvelhető. A korábban bemutatott szemelvények, az itt felsorolt megállapítások és vélemények feljogosítanak bennünket arra, hogy a legősibb írások esetleges magyar nyelvűségét is feltételezzük. A magyar tudomány feladata lenne, hogy az ókori – Mezopotámia, Egyiptom, Földközi-tenger szigetei – műveltségek írásos anyagát feldolgozza, és magyar szempontból kiértékelje.

Korábban szó volt arról, hogy rovásírásunknak megvolt a betűje minden magyar alaphangra. Összesen harmincnégy. Ha figyelembe vesszük, hogy például az angol nyelv ma is huszonhat betűvel kínlódik, akkor leszögezhetjük, hogy őseink bámulatos íráskészségről tettek tanúságot, amely kiműveléséhez a küzdelmes évezredek tapasztalatainak egymásra rakódására volt szükség. Persze a magyar-székely rovásírás eredetét illetően is különböző vélemények vannak. A hivatalosak szerint a törököktől tanultuk nem sokkal a "honfoglalás" előtt. Mások úgy vélik, hogy rovásírásunk avar eredetű. *Forrai Sándor* a rovásírás egyik legkiválóbb kutatója és tanulmányozója, több könyv szerzője, az 1985-ben megjelent **Küskarácsonytól Sülvester estig** (Múzsák Művelődési Kiadó) című kiváló tanulmányában összehasonlítja a magyar-török, magyar-etruszk és magyar-föníciai rovásírást. A rovásszakértő három tulajdonságot vett figyelembe: az alaki

azonosságot, a hangértékbeli azonosságot, és a közeli hasonlóságot. Az eredményt eszerint összegezte, és a következő értékeket kapta: a török 28.6, az etruszk 43.4, a föníciai 50.0 százalékos azonosságot, hasonlóságot mutat a magyar rovással. E szerint tehát nagyobb a lehetősége annak, hogy a magyar-székely rovásírás nem a török, hanem a föníciai rovás leszármazottja. Persze a fordított viszonyt se lehet kizárni, és azt se, hogy közös töről származnak. Továbbá az se lehetetlen, hogy a képírás, s azon keresztül a magyar rovásírás az őstelepes paraszti nép örökbecsű hagyatéka.

Az elmondottakat a következőkben lehet összegezni: Ismereteink mai állása szerint, és a felsorakoztatható adatok és érvek tanúságtételeként az eredeti egynyelvűség nemhogy nem zárható ki, hanem talán az egyetlen ésszerű magyarázattal szolgál a fennálló kérdésekre. Nagy a valószínűsége annak ugyanis, hogy a bemutatott földrajzi és helységnevek még a többnyelvűség kialakulása előtti korból valók. Figyelemre méltó az is, hogy Európában, de általában a nyugati műveltségű népektől lakott területeken, ezen őseredetű nevekből a Kárpát-medencében maradt meg a legtöbb. Ez pedig csak azzal magyarázható, hogy hazánk területét benépesítő ősnép folytonossága sohase szakadt meg, de még csak kisebbségbe se került. **Így a magyar nyelv se lehet más, mint ezen őstelepes nép nyelvének egyenes ági kiművelt, a hosszú évezredek során a Kárpát-medencében letelepedő vagy megforduló idegen népek nyelveit magába olvasztó mai változata.** Az egynyelvűség figyelembevételével meg lehet magyarázni mindazt, ami megmagyarázhatatlannak mutatkozik. A magyar nyelv lehet rokona a vogulnak és osztjáknak ugyanúgy, mint a sumérnek, egyiptominak vagy akár a bantunak, anélkül, hogy minden esetben vérségi rokonságra gondolnánk. Persze, ha nyelvrokonság csak ott állhat fenn, ahol a vérségi rokonság is kimutatható, ám legyen. De ezt vegyék tudomásul a finnugor tanok hirdetői is, és nézzék meg, hogy mi marad tudományukból. (Árpád népének finnugor rétege 12.5 százalék volt. A mai magyarságé egy (1) százalék alatt van.). Lehet, hogy az imént elmondottak nem egyeznek a hivatalos nyelvészet lefektetett szabályaival, ismeretes viszont, hogy e nyelvészetet sem vezérelte mindenkor a tudományosság fenséges eszméje. Továbbá, nem tudnak, vagy nem is akarnak, vagy egyszerűen lefektetett szabályaik lehetetlenné teszik, hogy olyan kérdésekre is választ adjanak, melyek nem felelnek meg korunk **politikailag helyes**, de tudományosnak nem nevezhető követelményeinek. A lekicsinylések, a hatalmi székből kimondott *"igazságok"* ideje lejárt, s a *"véletlen egybeesések"*-féle magyarázkodások se tekinthetők tudományosnak. A tudomány akkor tudomány, mikor nem jegesedik be, mikor szellemileg rugalmas marad, s a tegnap igazságát egy új felismerés fényében képes újraértékelni, ha kell, megváltoztatni.

Utószó gyanánt

(Marjalaki Kiss Lajos 1929-ben kiadott **Anonymus és a magyarság eredete** című tanulmányának bevezető gondolatait szánjuk utószónak, mely "visszhang" volt Zajti Ferenc Indiából küldött híradásaira.)

Jó úton jár-e Zajti?

Nemrégiben az a sajtóhír járta be az országot, hogy Zajti Ferenc lelkes tudósunk Indiában megtalálta a magyarok rokonait. Ez a méltán szenzációs híradás a még ma is Körösi Csomával reménykedő magyarok lelkét élénk várakozásra ajzotta fel. Félő, hogy ez alkalommal is – mint már annyiszor –, megint fájdalmas csalódás váltja majd fel azok reménykedését, akik még ma is csalóka délibábos kép után révedeznek, akik szemeiket olyan messze tájakra irányítják, ahol a nagy távolság és a történelem gomolygó köde miatt tévedni is, csalódnai is csak igen nagyot lehet.

Még nincs pontos képünk az új felfedezésről, de az Indiából gyéren szállongó hírekből úgy látszik, hogy azok a most fölfedezett magyarok nem is magyarul, vagy a magyarhoz hasonló nyelven beszélő népek, hanem a hajdani török nyelvű hunok szegrül-végrül való atyafiai. Ha pedig ez így van – és valószínűleg így van –, akkor Zajti és az itthon reménykedő turáni magyarok két malomban örölnek. Mert a hun és a mai magyar, nem egy és azonos, hanem különböző fogalmak. Igaz, hogy Atilla hunjait és Árpád honfoglaló hadát valóban a messze Turánból vezérelte ide a Gondviselés. Ha tehát a Turánból ideszakadt honfoglaló magyarok, vagy vérrokonai, és a hunok atyafiságát keresi valaki, ez esetben India felső végén is joggal kereskedhetik. A Turánból idelovagolt hódító "turk" réteg azonban sokkal kisebb részét, talán csak 5-10 százalékát teszi ki a mai "tősgyökeres" magyarságnak. Mert ennek a mai magyarságnak elődei már Atilla és Árpád hódítása előtt jóval, úgy 1000-1500 évvel hamarabb is itt tanyáztak és akkor, t.i. a Kr.e. I. évezredben szkítha, majd később szarmata gyűjtőnéven emlegetett törzseik a Dunától a Volgáig terjedő egész földet bírták. Ha tehát a magyarok eredetét kutatjuk, nem szabad megfélekednünk ennek a közrendű magyarságnak az őshazájáról sem. Sőt éppen ezt kell kutatnunk.

Mikor a magyarság őshazáját említem, nem beszélek az özönvíz előtti időkről, amikor a paleolit-kori ősember – Darwin fejlődésemélet valamelyik fokozatán állván – valószínűleg még élénken emlékezett a majomtól való származásra. Én mindössze alig 2500-3000 évre gondolok vissza. Már pedig ezen a gyalgó emberi szemmel inkább belátható időn belül magyarul beszélő ősi népességet sem Turánban, sem a Kaukázusban nem találni. Ellenben jelen volt ez az ugorfajta ősmagyar nép a Duna-Tisza tájától kelet felé egészen a Volga vizéig, mint ahogy ezt a Kr.e. évezred egységes u.n. ananyinói kultúrája mutatja.

Az ázsiai eredet elavult hitével szemben – mely csakis a hódító török nyelvű hun-avar-magyar törzsekre vonatkozhat – itt vannak a nyelvtörténet, a régészet, a történelmi földrajz, az antropológia, stb. stb. megállapításai, és itt van főleg Anonymus tanúsága. Ezek mind úgy tudják, hogy Magyarország földje Árpád honfoglalása idején nem volt ám üres, lakatlan terület, sőt ellenkezőleg – a korabeli viszonyokhoz mérten –, nagyon is sűrűn lakott ország volt, amelybe Árpáddal nem "nép", hanem csak a régi urakat felváltó új katonai szervezet, új "urak" jöttek. Föld és a nép lényegében a régi maradt, akár a dák, akár a kelta vagy római, akár hun, germán, avar vagy bolgár-szláv uralom nehezedett rájuk, mindig csak az uralkodó osztály változott. A hódító nem szokta megölni a népeket, hanem csakis a belső sorvadásuk sodorja le őket a történelem színpadáról.

Ezen az alapon tehát két úton kell keresnünk a magyarság őshazáját. Az egyik út kelet felé vezet, ahonnan a hunok, a bolgárok, a magyarok jöttek. Ez az út meglehetősen felderített, elegen bolygatják. Nem úgy a másik út, mely itt a közelben vezetne, ha rátalálnánk lépni. De még nem kitaposott út, nem könnyű felismerni.

A magyar nemzet ethnikuma – mint a villanydrót – két szálból, egy török és egy ugor ágból fonódott össze. A villanyhuzal két szálát egy kezdő szerelő is szét tudja bontani. Nem így a török nyelvű hódító magyarok vezető rétegét, az itt talált ugor fajta ősnép rétegeitől. Nem lehet ma már ezt a két összeolvadt elemet szétbontani – hacsak nem vérelemzéssel –, mert teljesen összeforrottak. Manapság az ugor fajta magyar népség életfájába úgy bele van oltva az egykor őt meghódító turáni vér, mint a gyümölcsfa alanyba az oltógally, mely miután megfogant zöld lombot és édes gyümölcsöt hoz ugyan, de már nem a maga vékony ágacskája, hanem a "rég"i törzsök és gyökér dús nedve táplálja.

Ma már a "fajszakértők" sem boldogulnának vele, de az Árpád-kori oklevelek és Anonymus korában még szétválík e két elem. Legélesebben szembetűnik ez Anonymus munkájában, aki még nem ismer egységes magyar nemzetet, hanem egy Árpáddal bejövő uralkodó, nemesi osztályt. Az ő szemében ez a "*magyar nemzet*", és ettől erősen elválaszt egy nagyszámú, itt talált és a hódítók uralma alá került népességet, melyet néhol szlávságnak, az ország legtöbb vidékén azonban nemzetiségi megjelölés nélkül egyszerűen csak "*parasztság*"-nak mond. Az ő szemében politikailag súlytalan ez a tízszeres-húszszoros számú paraszti tömeg, amelybe pedig csakhamar felszívódott a hódító "nemzet" vékony néprétege.

Forrásmunkák:

Anonymus : Gesta Hungarorum. Helikon. Budapest. 1975.

- Badiny Jós Ferenc : Az Ister-Gami oroszlánok titka. Buenos Aires. 1979.
- Badiny Jós Ferenc : Igaz történelmünk vezérfonala Árpádig. Orient Press Kft.
- Badiny Jós Ferenc : Káldeától Ister-Gamig. Buenos Aires. I. köt. II. köt. 1981
- Bakay Kornél: Őstörténetünk régészeti forrásai I.- II. köt. Miskolc, 1998.
- Baráth Tibor : A magyar népek Őstörténete. I.-II.-III. kötet. Montréal.
- Bäumel, F.H.& Birnbaum, M.: Attila the an and His Image, Corvina, Budapest.1993.
- Biró József : A szabírok őstörténete. I.II. kötet. U.S.A.
- Blaskovics-Vass : A magyarok őstörténete. Magvető. 1982.
- Bobula Ida : A sumér-magyar rokonság kérdése. Esda. 1961.
- Bóna István : A hunok és nagykirályaik, Corvina 1993.
- Botos, László: The Homeland Reclaimed, Patko Publishing, N.Y. 1995.
- Bray, W. Trump, D: Dictionary of Archaeology, Penguin Books, 1976.
- Csomor Lajos: Őfelsége, a Magyar Szent Korona. Székesfehérvár. 1996.
- Fodor István : Verecke híres útján... Gondolat. 1975
- Forrai Sándor: Kúskarácsontól Sülvester estig. Múzsák. 1985.
- From the Land of the Schithians: The Metropolitan Museum of Art, N.Y.
- Glatz Ferenc : Magyarok krónikája. Officina Nova. 1996.
- Gordon, Cyrus H. :Forgotten Scripts, Basic Books, INC. N.Y. 1982.
- Gosztony Kálmán : Összehasonlító szumér nyelvtan, Duna Könyvkiadó, Svájc 1977.
- Hawkins, Gerald S. :Stonehenge Decoded, Delta Book, N.Y. 1978.
- Hóman Bálint: Ősemberek - Ősmagyarok. U.S.A. 1985.
- Ions, Veronica : The World's Mythology, Chartwell Books, INC. N.J. 1974
- Johanson, D. & Edey, M.: Lucy, Warner Books, N.Y. 1982.
- Kálty Márk : Képes Krónika, Helikon Kiadó.
- Kramer, Samuel N. : Mythologies Of the Anciant World, Anchor Books, N.Y.1961.
- Kramer, Samuel N. : The Sumerians, The University of Chicago Press, 1963
- Krantz, Grover S. : Geographical Development of European Languages, Peter Lang. N.Y. 1988
- Lamber-Karlovsky & Sabloff: Anciant Cilvilizations, The Benjamin/Cummings Publishing Co. INC. 1979.
- Kandra Kabos : Magyar Mythologia, Hídő Baráti Köre Kiadása 1978.
- Kartográfiai Vállalat: Történelmi Világatlasz.
- Larousse : World Mythology, Chartwell Books INC. N.J. 1976.
- László Gyula : A honfoglalókról. Tankönyvkiadó. 1974.
- László gyula : A honfoglaló magyar nép élete, Püski. Bp. 1944.
- László Gyula : A „kettős honfoglalás”. Magvető. 1980.
- László Gyula : Vértesszőlőstől Pusztaszerig. Gondolat. 1974.

- Lázár István : Kiált Patak Vára. Szépirodalmi Könyvkiadó. 1980.
- Ligeti Lajos : A magyarság őstörténete, Az Akadémiai Kiadó, Bp. 1986.
- Lloyd, Seton : The Archaeology of Mesopotamia, Thames & Hudson, 1978
- Magyar Adorján : Az Ősműveltség. Magyar Adorján Baráti Kör. 1995.
- Makkay János : A magyarság keletkezése, A szerző kiadása, Budapest. 1993.
- Marjalaki Kiss Lajos : Anonymus és a magyarság eredete. Budapest. 1929.
- McEvedy, Colin : The Penguin Atlas of Medieval History.
- Mellaart, James : The Neolithic of the Near East, C. Scribner's Sons, N.Y. 1975.
- Nagy Sándor : A magyar nép kialakulásának története. 1968.
- Németh Gyula : Attila és hunjai, Az Akadémiai Kiadó, Bp. 1986.
- Padányi Viktor : Dentumagytaria. Transylvánia. 1956.
- Powell, T.G.E. : Prehistoric Art, Oxford Uni. Press, 1966.
- Radics Géza : Olvasmányok múltunkról. Anahita-Ninti Bt. Budapest 2000.
- Róna-Tas András : Nyelvrokonság, Gondolat, Budapest 1978.
- Sebestyén Gyula : Rovás és rovásírás. Evilath. N.Y. 1969.
- Sebestyén László : Kézai Simon Védelmében, Budapest 1975.
- Damjanich János : Múzeum Szolnok megye története a régészeti leletek tükrében, 1982.
- Szász Béla : A hunok története. Budapest. 1994.
- The Atlas of Archaeology, DK Publishing, INC. 1978
- The Metropolitan Museum of Art & The Los Angeles County Museum of Art: From the Land of the Scythians
- The Times Concise Atlas of World History, Hammond, N.J. 1985.
- Torma Zsófia : Sumér nyomok Erdélyben. Buenos Aires. 1973.
- Treasures of Tyutankhamun: Metropolitan Museum of Art, N.Y. 1976.
- Thuróczy János : A magyarok krónikája, Helikon Kiadó 1986.
- Varga Géza : Bronzkori magyar írásbeliség, Budapest 1993.
- Varga Zsigmond : Ötezer év távolából, Debrecen 1942.
- Wilkinson, Gardner: The Ancient Egyptians, Crescent Books, N.Y. 1988.
- Wilkinson, Richard H: Reading Egyptian Art, Thames and Hudson, London 1992.
- Zajti Ferenc : Magyar Évezredek, Szerző kiadása, Budapest 1939.

<http://osemlekezet.fw.hu/>